

Queco Novell i la llibertat d'expressió

La Nit a VilaWeb va publicar ahir el discurs pronunciat pel periodista en ocasió del lliurament dels premis de Ràdio Associació de Catalunya

Dijous Ràdio Associació va lliurar els seus premis anuals. Durant la cerimònia el periodista Queco Novell va fer un discurs sobre els límits de la llibertat d'expressió, no únicament en el camp de la sàtira política, encara que s'hi va referir especialment. Novell, un periodista amb una llarga experiència professional a l'esquena, considera en aquest discurs que publiquem complet que no s'hi val a tot, però que sense llibertat d'expressió no hi ha llibertat.

El discurs

Aquest és el text complet del discurs pronunciat per Francesc Novell:

'Lamento no ser gaire original, però em veig obligat a començar aquestes paraules sobre la llibertat d'expressió i els seus límits, si és que en té, amb una cita del gran Perich. El mestre deia: 'Gràcies a la llibertat d'expressió avui ja és possible de dir que un governant és un inútil sense que et passi res. I al governant tampoc.' Deixo a la vostra consideració de considerar si el Perich tenia raó o no.

Imagino que estarem d'acord si dic que la llibertat d'expressió és un dels béns més preuats que pot tenir qualsevol país. El bé màxim. Sense llibertat d'expressió no hi ha llibertat. Puc afirmar amb el cap ben alt que actualment formo part de l'equip de dos programes que gaudeixen d'un dels nivells de llibertat d'expressió més alts que mai he conegut com a professional. Tant a RAC1 amb Minoria Absoluta, com a TV3 amb Polònia la llibertat d'expressió és total i convé de dir-ho perquè tots dos programes tenen unes característiques que permetrien de posar en pràctica aquest concepte tan antic i alhora tan modern que és el de 'la censura'. I ho dic també perquè em sento amb el deure moral de dir-ho amb veu alta. Penso, d'una altra banda, que vivim en un país amb un alt grau de llibertat d'expressió. El mal, com deia aquell, no és que no et deixin dir què penses sinó que et sentin.

Llibertat d'expressió significa poder dir-ho tot? Aquí ja topem amb el primer problema. No, segons el meu parer perquè 'tot' és un concepte que, segons com s'entengui, pot esdevenir una trampa que serveixi per fer un mal ús de la llibertat d'expressió. Una esclatxa per on colar-hi desqualificacions personals, factors de la vida privada de les persones, burles sobre les deficiències físiques o psíquiques de la gent. Sobre aquest últim aspecte algú em pot dir: 'doncs llavors per què imiteu al Xavier Trias remarcant de manera exagerada la seva forma de parlar?', i jo li respondria, de primer, perquè el Xavier Trias parla així. Segon perquè ell és el primer a riure-se'n. I finalment, perquè potser no és tan important com l'imito, sinó què li faig dir. Recordo que una vegada ens va explicar que l'endemà de ser nomenat conseller de Sanitat del govern català un assessor li va demanar quin dia de la setmana li anava bé per a dedicar una hora al logopeda. Sorprès, el conseller va respondre 'a mi no m'han fet conseller per a parlar correctament sinó per a dirigir la sanitat catalana'. Com demostren els fets, mai no va arribar a anar al logopeda.

Així, doncs, ens trobem que, sempre segons la meua manera de pensar i actuar, un dels límits de la llibertat d'expressió és aquest, podríem dir-ne un límit ètic. Personalment també deixaria de dir alguna cosa si afectés qualsevol operació relacionada amb la seguretat de les persones. Molts col·legues periodistes s'han trobat davant una circumstància com aquesta: saber una iminent operació policíaca i guardar silenci per no malbaratar-la. Ara, també cal dir que aquest silenci s'acostuma a cobrar en forma d'alguna exclusiva posterior i gairebé sempre relacionada amb la investigació que segueix la operació de la policia.

I en el meu terreny, el de la sàtira política? En la feina que faig actualment, tots sabem quins són els límits. Normalment sempre que ens ho demanen responem que, aquest límit, el marca el sentit comú. Per dir-ho d'una altra manera: tots sabem quin gag hauríem de fer si volguéssim que ens tanquessin el programa cinc minuts després d'haver-se emès. Us en podria dir mitja dotzena de memòria. Però estic convençut que es tractaria d'un gag fet amb l'únic interès de comprovar si la corda es trenca de tant tibar-la, un gag basat més en les formes que no pas en el contingut.

Parlo d'autocensura? No, de cap de les maneres. No per deixar de fer un gag d'aquestes característiques deixem de dir res. Es pot dir allò mateix d'una manera més subtil. I us asseguro que és molt més difícil, perquè la brotxa és molt més fàcil de fer anar que el pinzell prim, el del matís. I a part això, em demano si cal, si és aquesta la nostra feina. La nostra feina és passar l'actualitat pel filtre de la sàtira, una cosa semblant a posar-la davant un d'aquells miralls del Tibidabo que ens deformen mentre no deixem de ser nosaltres mateixos. La nostra feina no és veure si trenquem la corda, no és veure si muntem un sidral, si algú ens porta al jutjat i ens fem famosos. A mi, que el Jiménez Losantos ens amenaci d'enviar-nos la guàrdia civil o de portar-nos al jutjat, com ha fet recentment, no m'excita particularment, no penso que la meua carrera professional hagi arribat al seu punt més alt perquè aquest individu prengui aquesta mesura (que al final no l'ha presa, com a bon bocamoll que és). A mi, allò que m'excita i m'interessa és continuar fent gags en què, si cal, aparegui aquest locutor amb el propòsit d'explicar alguna cosa i, de passada, que faci riure.

En més d'una ocasió he comentat que fent aquesta feina que faig ara gaudeixo d'un grau de llibertat d'expressió més gran que no el que havia experimentat fent de periodista seriós, entre cometes (tot i que sovint em demano quan era més seriós, si ara o abans). Evidentment parlo únicament i exclusivament de la meua pròpia experiència personal. Cadascú se sap la seva. I això em porta a fer

una reflexió: per què l'humor i la sàtira passa per aquest bon moment de llibertat? Per què el poder, i no em refereixo pas exclusivament al poder polític, no intervé en els continguts d'un programa d'humor i en canvi no dubta a fer arribar les queixes als responsables dels diaris, ràdios o televisions per segons quines informacions? Deu ser per allò que s'ha dit sempre que els periodistes son polítics frustrats i els polítics periodistes que no han arribat a ser-ho.

Hi ha una llarga tradició d'intervenció del poder en els mitjans públics i privats i, en canvi i sortosament, no passa tant que el poder fiqui el nas en el contingut d'un programa d'humor. És clar que quan ho ha fet, no ha estat per mirar de llimar o polir continguts sinó, directament, per carregar-se'l. Que ningú no provi d'endevinar si parlo de cap cas concret i proper: parlo en general. I deixeu-me obrir un petit parèntesi: així com abans deixava ben clar l'alt grau de llibertat d'expressió que tenim tant a Minoria Absoluta com a Polònia, vull també posar l'accent en l'altíssim grau de comprensió i sentit de l'humor de la immensa majoria dels polítics que parodiem. No és fàcil veure's parodiat cada dijous a la televisió. Tanco parèntesi.

Tant parlar del bon moment de llibertat d'expressió que viuen els nostres mitjans i segurament que algú de vosaltres deu pensar en la famosa portada del Jueves retirada dels quioscos per una caricatura del príncep Felip i la Letizia. I és cert que encara hi ha qui no voldria veure més bufons que els que fan un humor blanc i innocent. Però, en general, l'humor d'aquest país gaudeix d'un nivell molt alt de llibertat. Perquè, de portades com la que un jutge va censurar, els amics del Jueves n'han fetes a cabassos (és cert que potser mai personatges d'aquella alçada havien sortit fornicant!) i de fet els responsables d'aquesta revista han publicat posteriorment a aquests fets un especial dedicat exclusivament a la família reial espanyola i no ha estat pas censurat ni retirat del mercat.

Abans he esmentat el Losantos i ara en reprenc el fil perquè voldria parlar de la llibertat d'expressió mal entesa, sempre segons el meu parer. Algú es pot pensar, i de fet hi ha molta gent que s'ho pensa, que sort en tenim de la llibertat d'expressió gràcies a la qual aquest locutor pot dir el que pensa cada matí des de l'emissora dels bisbes. Aquest argument només el defensen els qui aplaudeixen Losantos cada matí, però, per mi, aquest és un mal plantejament de la llibertat d'expressió. D'aquesta, sempre en serem defensors, però sempre que sigui per dir la veritat. És molt fàcil d'emparar-se en la llibertat d'expressió per deformar la realitat amb interessos exclusivament polítics o empresarials. No sortiríem d'aquí fins demà si repasséssim la llista de mentides que es diuen des de l'emissora episcopal i no sols per part del Losantos, que és qui s'emporta la fama, a banda que crec que tampoc no cal ara castigar-vos recordant-les de nou. Però ho dic perquè això de la llibertat d'expressió té uns límits molt prims i cadascú se l'agafa com més li convé. Poseu-vos a tremolar quan algú invoca constantment la llibertat d'expressió: de tant invocar-la s'acaba malmetent. És cert que es veu amb estupor la impunitat judicial de què gaudeixen els qui dia sí dia també s'inventen persecucions lingüístiques i més animalades però la solució tampoc no està a prohibir. Ja se'ns prohibeixen prou coses. Allò que vull dir és que, si no ens agrada allò que diu un diari, es tracta de no comprar-lo més. Si no ens agrada què diu una emissora de ràdio, es tracta de no escoltar-la. I si no ens agrada un determinat programa de televisió, doncs no el mirem. Ningú no ens obliga a llegir, escoltar o mirar. El millor càstig, tenint en compte que premsa, ràdio i televisió són, sobretot, negocis d'uns particulars, és la indiferència. Tots hem comès l'error de reproduir les animalades que es diuen des de l'emissora dels bisbes sense adonar-nos que l'única cosa que fèiem era augmentar l'audiència d'aquesta emissora. Amb tot, també és cert que hi ha d'haver alguna manera de no deixar impunes les mentides que es diuen en nom de la llibertat d'expressió.

Un altre exemple dels qui s'omplen la boca amb la llibertat d'expressió és l'enrenou desfermat arran de la recent desaparició del programa de televisió del Tomate. Ara fa uns quants mesos fou tret de la programació i els responsables de la cadena on s'emetia van justificar-ho pel descens de l'audiència. Com sabeu la majoria, el Tomate es dedicava a repassar aspectes de la vida del que en diuen 'famosos' d'una manera equivocada, perquè abans el 'famos' ho era per la seva feina i ara la majoria dels qui surten en aquests programes ho són per tot menys per la feina. Doncs bé: quan van tancar el Tomate es va parlar d'atemptat a la llibertat d'expressió i flac favor es fa a aquest bé tan sagrat si es fa servir d'aquesta manera.

Darrerament ha entrat un nou factor a tenir en compte en tot aquest debat, que és el religiós. Tots sabem les conseqüències que té publicar una caricatura de Mahoma: amenaces als autors i als mitjans que la publiquen, aldarulls, etc.. Sovint ens han retret que fem tanta conya del papa i, en canvi, passem de puntetes sobre el fanatisme islàmic. Comprenc que algú se senti ferit per la imitació del papa, però ara revelaré un secret que fem servir a l'hora de valorar si collem massa o no. Quan un guió pot aixafar uns quants ulls de poll de tema religiós, el passem a un guionista catòlic practicant que tenim perquè hi faci un cop d'ull. Qui millor que un especialista en la matèria per dir-nos si en fem un gra massa o no. Tornant, però, a les caricatures de Mahoma deixeu-me dir una cosa que, particularment, em toca molt la pera: (pregunta) la meva defensa a ultrança de llibertat d'expressió m'obliga a tolerar que els manifestants contra aquestes caricatures exhibeixin pancartes amenaçadores contra els autors? Imagino que ens trobem amb una contradicció que solament podem suportar, si els fonaments són forts.

Una altra contradicció. La llibertat d'expressió pot tolerar, per exemple, que una organització nazi posi en dubte el genocidi dels jueus? Cal un reforç jurídic contra informacions clarament racistes? Internet, sinònim de molts aspectes beneficiosos però de molts altres de perniciosos, no fa les coses precisament fàcils en aquest aspectes. A Internet, hi podem trobar de tot, potser fins i tot massa. La vella i romàntica teoria que ens ensenyaven a la facultat de periodisme, segons la qual cal comprovar i contrastar les fonts d'una informació abans de publicar-la se n'ha anat a pastar fang amb l'arribada d'Internet. Per fi ha triomfat el canalla que va dir allò 'que el contrast d'una informació no t'aixafi una exclusiva'. Ara sembla que ja val tot. I no sé dir si a tot s'hi val... O no ho sé dir o potser em fa por de pensar que NO a tot s'hi val. Quina credibilitat hem de donar a unes informacions que, sovint, no són ni signades? O a confidencials que es limiten a penjar informacions que publiquen alguns diaris donant-hi un toc més groguenc perquè cridi més l'atenció?

Amb un telèfon mòbil qualsevol pot penjar a internet la foto de qualsevol altre en pilotes en una platja el mes d'agost. Això és llibertat d'expressió o can pixa directament? Ho demano perquè potser sóc jo qui ho tinc malentès. Prestigiosos mitjans han fet campanyes a les seves webs convidant el personal a ser 'periodista' de qualsevol fet del qual siguin testimonis privilegiats. Fantàstic! Ja no cal que ningú t'ensenyi l'ofici de periodista.

Com veieu, són molts els dubtes que tinc sobre els límits de la llibertat d'expressió. I no conec gaire gent que els tingui clars. Potser l'única cosa que tinc clara és, com deia al començament, que sense llibertat d'expressió NO hi ha llibertat i que, per tant, l'hauem d'atendre amb la cura amb què es tracta un nadó. Cuidar que ningú no ens la robi. Que ningú no en faci un mal ús. I mentrestant vejam si algú un dia en troba els límits d'una punyetera vegada per poder dir això que acabo de dir amb una sola frase.

Moltes gràcies.'

13 maig 2008

Una notícia de VilaWeb.cat

Edició GENERAL
<http://www.vilaweb.cat>
[Enllaç permanent](#)